

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2026-06-16C,5D
Rīgā

19.05.2026.

Nr. 6-6/23

Latvijas Republikas Ministru kabinetam
pasts@mk.gov.lv

Informācijai: **Latvijas Republikas Saeimai**
saeima@saeima.lv

Par Latvijas Republikas Satversmes 96. panta un 105. panta aizskārumu saistībā ar komersantu juridisko adresu negodprātīgu reģistrēšanu

Šī gada sākumā publiskajā telpā tika aktualizēta problēmsituācija saistībā ar komersantu juridisko adresu negodprātīgu reģistrēšanu privātpersonu īpašumos bez īpašnieku piekrišanas.¹ Lai noskaidrotu, vai valstī izveidotais tiesību aizsardzības mehānisms ir pietiekami efektīvs personas pamattiesību aizsardzībai, pēc savas iniciatīvas ierosināju pārbaudes lietu. Izvērtējot faktiskos un tiesiskos apstākļus un uzklusot atbildīgo iestāžu viedokļus, sniedzu šādu atzinumu.

Faktiskie apstākļi

Aktualizētā problēma

[1] Persona, kura publiski aktualizēja diskusiju, uzsvēra, ka valsts izveidotā komersantu juridisko adresu reģistrēšanas sistēma ir izveidota tā, ka bez īpašnieka piekrišanas viņa dzīvoklī (dzīvesvietas adresē) var tikt reģistrētas neierobežota skaita komersantu juridiskās adreses. Normatīvie akti valstij

¹ Sk. <https://x.com/KBlumentals/status/2011467276814557473> (aplūkots 14.05.2026.).

LTV1 18.01.2026. raidījums "De Facto" <https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/370461/zimju-valoda-de-facto-robezas-stiprinasana-un-firmu-registresana-svesa-dzivokli>, sakot ar 25. min. 57. sek. (aplūkots 14.05.2026.).

neuzliek pienākumu pārliecināties, vai komersantam patiesi ir tiesisks pamats atrasties attiecīgajā juridiskajā adresē.

Aktualizētā jautājuma kontekstā persona, pirmkārt, vērsa uzmanību, ka konkrētajā gadījumā viņa adrese ir iekļauta Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk arī– VID) riska adrešu reģistrā, kas ierobežo īpašnieka tiesības pašam pilnvērtīgi izmantot savu adresi līdz brīdim, kamēr komersants netiek izreģistrēts no tās. Otrkārt, persona vērsa uzmanību uz nesamērīgo “slogu”, kas tiek uzlikts personai, lai negodprātīgos komersantus izreģistrētu no adreses.

Juridiskās adreses nozīme

[2] Komersanta juridiskajai adresei Latvijas tiesību sistēmā būtībā ir divas galvenās funkcijas. Pirmkārt, juridiskā adrese kalpo kā korespondences adrese saziņā ar valsti un privātpersonām. Saskaņā ar Komerclikuma 12. panta ceturto daļu, ja komersantam tiek nosūtītas ziņas, dokumenti vai cita korespondence uz komercreģistrā ierakstīto juridisko adresi, uzskatāms, ka komersants šos dokumentus, ziņas vai citu korespondenci ir saņēmis, ja nosūtītājs dokumentāri pierādījis, ka šāda nosūtīšana ir veikta. Otrkārt, juridiskā adrese kalpo kā nodokļu administrēšanas un kontroles līdzeklis, t.sk. kā vieta, kurā var tikt veikta saimnieciskā darbība. Piemēram, lai ierobežotu iespējamu nodokļu nemaksāšanu Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības vērtēt, vai juridiskā adrese ir riska adrese, t.sk. vērtējot, vai nodokļu maksātāja juridiskajā adresē saimniecisko darbību ir iespējams veikt, vai juridiskā adrese atrodas sociālā institūcijā u.c.²

Juridiskās adreses reģistrēšanas principi

[3] Komerclikuma 139. panta pirmā daļa paredz, ka kapitālsabiedrības juridiskā adrese ir adrese, kura ierakstīta komercreģistrā. Juridiskās adreses maiņas gadījumā valde iesniedz pieteikumu komercreģistra iestādei attiecīga ieraksta izdarīšanai. Šī panta otrā daļa nosaka, ka pieteikumā valde norāda sabiedrības juridisko adresi, tai skaitā nekustamā īpašuma objekta (ēkas, dzīvokļa īpašuma vai telpas) kadastra apzīmējumu, un apliecina, ka sabiedrība ir sasniedzama un tai ir tiesisks pamats atrasties norādītajā juridiskajā adresē. Līdzīga kārtība ir, reģistrējot individuālo komersantu, pilnsabiedrību, Latvijas un ārvalsts komersanta filiāli.³

² Likums “Par nodokliem un nodevām”: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 18.02.1995. 26; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. 13.04.1995. 7. Pieņemts: 02.02.1995. Stājas spēkā: 01.04.1995.

Sk., šī likuma 1. panta 15. un 30. punktu, 30. panta 1.⁷ daļu, 34.¹ panta ceturtais daļas 5. punktu u.c.

³ Komerclikums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 04.05.2000. 158/160, Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. 01.06.2000. 11. Pieņemts: 13.04.2000. Stājas spēkā: 01.01.2002.

Sk. šī likuma 23.panta trešo daļu, 25. panta 3.¹ daļu, 75. panta ceturto daļu, 149. panta trešās daļas 7. punktu.

No minētā izriet, ka komersantiem nav jāiesniedz Uzņēmumu reģistram (turpmāk arī– UR) nekustamā īpašuma īpašnieka piekrišana juridiskās adreses reģistrācijai, tikai jāapliecina, ka tiem ir tiesisks pamats atrasties norādītajā juridiskajā adresē.⁴ Šādā kārtībā ieviesta no 2021. gada 1. augusta, atsakoties no pirms tam pastāvošās kārtības, ka, reģistrējot komersantu, bija nepieciešama īpašnieka piekrišana juridiskās adreses reģistrēšanai.⁵

Komersanta vadības atbildība

[4] Spēkā esošā kārtība balstās uz komersanta vadības paaugstinātu atbildības konceptu. Proti, ja tiek konstatēts, ka apliecinājums neatbilst patiesībai, komersanta vadību saskaņā ar Krimināllikuma 272. pantu var saukt pie kriminālatbildības par nepatiesu ziņu sniegšanu valsts pārvaldes iestādei.

Krimināllikuma 272. pants paredz: “Par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu valsts institūcijai, tajā skaitā parlamentārās izmeklēšanas komisijai, ja to izdarījusi persona, kurai saskaņā ar likumu ir pienākums sniegt ziņas valsts institūcijai vai parlamentārās izmeklēšanas komisijai, vai par atteikšanos dot paskaidrojumu, atzinumu vai tulkojumu parlamentārās izmeklēšanas komisijai — soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.”

Īpašnieku tiesisko interešu aizsardzības mehānisms

[5] Vienlaikus Komerclikums paredz īpašnieka tiesību aizsardzības mehānismu. Proti, īpašniekam, konstatējot, ka īpašumā ir bez viņa atļaujas reģistrēta komersanta juridiskā adrese, ir tiesības vērsties Uzņēmumu reģistrā. Komerclikuma 314.¹ panta pirmās daļas 2. punktā noteikts, ka kapitālsabiedrības darbību var izbeigt, pamatojoties uz Uzņēmumu reģistra lēmumu, ja kapitālsabiedrība nav sasniedzama tās juridiskajā adresē un divu mēnešu laikā pēc rakstveida brīdinājuma saņemšanas nav novērsusi norādīto trūkumu.

⁴ Jāatzīmē, ka izņēmums ir pārstāvniecību reģistrācija - [Komerclikuma](#) 25.² pants un Ministru kabineta 2002. gada 3. septembra noteikumi Nr. 401 "[Ārvalstu komersantu un organizāciju pārstāvniecību un pārstāvju reģistrācijas kārtība](#)" tieši neparedz pārstāvja apliecinājumu, ka pārstāvniecībai ir tiesisks pamats atrasties norādītajā juridiskajā adresē.

⁵ Kā viens no būtiskākajiem iemesliem pieejas maiņai tika atzīts, ka praksē Uzņēmumu reģistrā tiek iesniegtas viltotas īpašnieku piekrišanas, un šī noziedzīgā nodarījuma pierādīšanas ir sarežģīta (bieži vien neiespējama), kas attiecīgi nav efektīvs tiesību aizsardzības mehānisms.

Latvijas Republikas Ministru kabinets. Ministru kabineta 2018. gada 4. septembra informatīvais ziņojums “Par komersantu juridisko adrešu regulējumu” (nav publicēts). Sk. 19.-21. lpp.

Pēc attiecīgā paziņojuma saņemšanas Uzņēmumu reģistrs uz juridisko adresi nosūta brīdinājumu, lūdzot kapitālsabiedrību divu mēnešu laikā paziņot Uzņēmumu reģistram par tās sasniedzamību juridiskajā adresē vai arī pieteikt izmaiņas juridiskajā adresē. Ja noteiktajā termiņā brīdinājumā konstatētais trūkums netiek novērsts, Uzņēmumu reģistrs pieņem lēmumu par kapitālsabiedrības darbības izbeigšanu, kā rezultātā, tiek atbrīvota arī vadība. Šis Uzņēmumu reģistra lēmums ir apstrīdams un pārsūdzams.

Ja mēneša laikā lēmums netiek apstrīdēts, komercreģistrā tiek veikts ieraksts par kapitālsabiedrības darbības izbeigšanu, un oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" publicēts paziņojums ar aicinājumu komersanta likvidācijā ieinteresētajām personām viena mēneša laikā no paziņojuma publicēšanas dienas iesniegt Uzņēmumu reģistram pieteikumu par likvidatora iecelšanu.

Ja viena mēneša laikā pēc paziņojuma publicēšanas dienas Uzņēmumu reģistrā nav saņemts pieteikums likvidatora iecelšanai, vai arī nav pasludināts kapitālsabiedrības maksātnespējas process, tā tiek izslēgta no komercreģistra bez likvidācijas procesa. Kapitālsabiedrības atjaunošana komercreģistrā pēc tās izslēgšanas nav iespējama, un visa manta, kas pirms izslēgšanas piederēja kapitālsabiedrībai, turpmāk tiek pielīdzināta bezmantinieku mantai un ir piekritīga valstij.

Procesa ilgums līdz kapitālsabiedrības izslēgšanai no komercreģistra vidēji ir **pieci, seši mēneši**, ja vien kapitālsabiedrība neapstrīd lēmumu par tās darbības izbeigšanu.⁶

[6] Rezumējot, pirmkārt, jāatzīmē, ka vienkāršotā likvidācijas procedūra attiecas **tikai uz daļu no komersantiem - tikai uz kapitālsabiedrībām**⁷. Attiecībā uz pārējiem komersantiem, piemērojama vispārējā kārtība. Komerclikuma 14. pants paredz, ka komersantu izslēdz no komercreģistra, pamatojoties uz 1) individuālā komersanta pieteikumu; 2) komercsabiedrības likvidatora pieteikumu; 3) administratora pieteikumu maksātnespējas procesa lietā; 4) komercsabiedrības pieteikumu reorganizācijas ieraksta izdarīšanai; 5) tiesas nolēmumu. Otrkārt, ar šo kārtību valsts, no vienas puses, mazinot birokrātiju un uzticoties uzņēmēju godprātīgumam, ir atteikusies no valstiskā "pārbaudes filtra" juridiskās adreses reģistrācijas brīdī, un, no otras puses, neizslēdzot, ka attiecīgo kārtību var izmantot ļaunprātīgos nolūkos, ir paredzējusi atbildību nepatiesu ziņu sniedzējam, kā arī tiesību aizsardzības mehānismus personām, kuru īpašumā bez atļaujas ir tikusi reģistrēta juridiskā

⁶ Uzņēmumu reģistra informācija, kā arī sk. skaidrojumu: Helmane, I. 2021. [Kā atbrīvoties no svešas juridiskās adreses savā īpašumā](#). LV portāls. Helmane, I. 2024. [Kā atbrīvoties no juridiskās adreses savā īpašumā](#). LV portāls.

⁷ [Komerclikums](#): Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 04.05.2000. 158/160, Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. 01.06.2000. 11. Pieņemts: 13.04.2000. Stājas spēkā: 01.01.2002.

Šī likuma 134. panta otrā daļa nosaka, ka kapitālsabiedrība ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību vai akciju sabiedrība.

adrese. Citiem vārdiem sakot, **valsts atbildības un tiesisko attiecību sakārtošanas (normalizēšanas) mehānismu** no savas atbildības ir **pārlíkusi attiecīgi uz komersantu vadību un uz nekustamā īpašuma īpašniekiem.**

Komersanta vadības atbildības efektivitāte

[7] Pārbaudes lietas ietvaros Valsts policijas pārstāvji valsts ieviesto atbildības sistēmu – komersanta vadību saukt pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 272. panta, atzina par problemātisku.

[7.1] Valsts policija norādīja, ka laika posmā no 2021. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim uzsākti 197 kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 272. panta, no tiem 157 ir par to, ka ziņots par komersantu juridisko adresu neatbilstību reģistrācijai, kā arī par to, ka saņemtas ziņas no privātpersonām, kuras nav komersantiem devušas atļauju reģistrēt juridisko adresi savā īpašumā. No 157 uzsāktajiem kriminālprocesi tikai 1 ir iztiesāts, bet 102 kriminālprocesi ir izbeigti, kas norāda uz normas praktiskās piemērošanas ierobežojumiem.

[7.2] Valsts policija juridisko adresu reģistrācijas procesā nepilda preventīvu vai uzraugošu funkciju. Policijas iesaiste notiek pēc fakta – gadījumos, kad privātpersona vēršas ar iesniegumu, Uzņēmumu reģistrs pārsūta informāciju par iespējamu pārkāpumu, vai citu institūciju rīcībā nonāk informācija par iespējamu noziedzīgu nodarījumu. Līdz ar to policija kriminālprocesā strādā ar sekām, nevis ar cēloņiem.

[7.3] Valsts policijas reģionālo pārvalžu prakse norāda, ka būtiska daļa problēmu rodas jau Uzņēmumu reģistra darbības un normatīvā regulējuma ietvarā, tostarp:

- juridisko adresu reģistrācija īpašumos, ar kuriem komersantam nav nekādu faktisku vai tiesisku saistību;
- juridisko adresu reģistrācija bez nekustamā īpašuma īpašnieka reālas informēšanas;
- adresu norādīšana objektos, kas acīmredzami nav paredzēti komercdarbībai. Piemēram, norādītajā juridiskajā adresē atrodas pilsētas tualete;
- viena un tā paša īpašuma izmantošana masveidīgai juridisko adresu reģistrācijai;
- īpašnieka piekrišanas dokumentu viltošana vai formāla iesniegšana bez iespējas identificēt parakstītāju;
- maksājuma dokumentu viltošana un identitātes ļaunprātīga izmantošana;
- nepietiekama patiesā labuma guvēju datu pārbaude.

Valsts policija norāda, ka šie apstākļi veicina fiktīvu uzņēmumu reģistrāciju un rada priekšnoteikumus noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai.

[7.4] Praksē būtiskākais šķērslis Krimināllikuma 272. panta piemērošanā ir tieša nodoma pierādīšana. Valsts policijas reģionālās pārvaldes norāda, ka:

- personas, uz kuru vārda uzņēmumi reģistrēti, bieži ir bez noteiktas dzīvesvietas, ārvalstnieki vai sociāli mazaizsargātas personas;
- šīs personas bieži nav atrodamas un nav noplatināmas;
- dokumentus faktiski sagatavojušas un iesniegušas trešās personas vai organizētas grupas;
- personas pašas nereti neapzinās, kādas ziņas viņu vārdā sniegtas.

Šādos gadījumos nav iespējams droši konstatēt, ka persona apzinājās sniegto ziņu nepatiesumu, kas izslēdz noziedzīga nodarījuma sastāvu.

Lai gan Krimināllikuma 272. pantā paredzēts, ka subjekts ir persona ar pienākumu sniegt ziņas valsts institūcijai, praksē:

- faktiskie organizatori un dokumentu sagatavotāji paliek neidentificēti;
- atbildība formāli tiek attiecināta uz personām, kuras faktiski procesu nekontrolē;
- kriminālprocesi nonāk situācijā, kur tos nav iespējams ne izbeigt, ne nodot kriminālvajāšanai.

[7.4] Valsts policijas skatījumā, minētie fakti apliecina, ka **Krimināllikuma 272. pants šajā jomā nepilda efektīvu preventīvu vai represīvu funkciju, ja netiek risināti sistēmiskie cēloņi**, kuri, Valsts policijas skatījumā, citstarp paredzētu aktīvāku Uzņēmuma reģistra iesaistīšanos komersanta reģistrācijas posmā, piemēram, lai izskaustu gadījumus, ka adrese tiek norādīta objektos, kas acīmredzami nav paredzēti komercdarbībai u.tml., adresi vajadzētu pārbaudīt datu bāzēs, bet, ja datu bāzes nav pieejams, tad izmantojot interneta meklēšanas pārlūkus. Vai arī, piemēram, Uzņēmuma reģistrā, saņemot aizpildītu attiecīgo veidlapu, būtu jāpārbauda, vai reģistrējamā adrese nav norādīta daudziem citiem uzņēmumiem kā juridiskā adrese. Ja konstatē, ka šāda adrese jau ir vismaz 2 komersantiem, būtu jāpieprasa no īpašnieka rakstiska atļauja par to, ka viņš ir tiešām atļāvis norādīt konkrētajam uzņēmumam savu adresi kā juridisko adresi.

[7.5] Rezumējot, Valsts policija secina, ka Krimināllikuma 272. panta piemērošanai ir sistēmiska rakstura problemātika. Krimināllikuma 272. panta piemērošana nav efektīvākais instruments privātpersonu tiesību aizsardzībai. Krimināllikuma 272. panta tiesiskais ietvars ir skaidrs, taču cita tiesiskā regulējuma nenoteiktība un preventīvo mehānismu trūkums ierobežo normas praktisko

piemērojamību. Juridisko adrešu ļaunprātīga reģistrēšana praksē bieži ir saistīta ar smagākiem noziedzīgiem nodarījumiem, tostarp ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas.

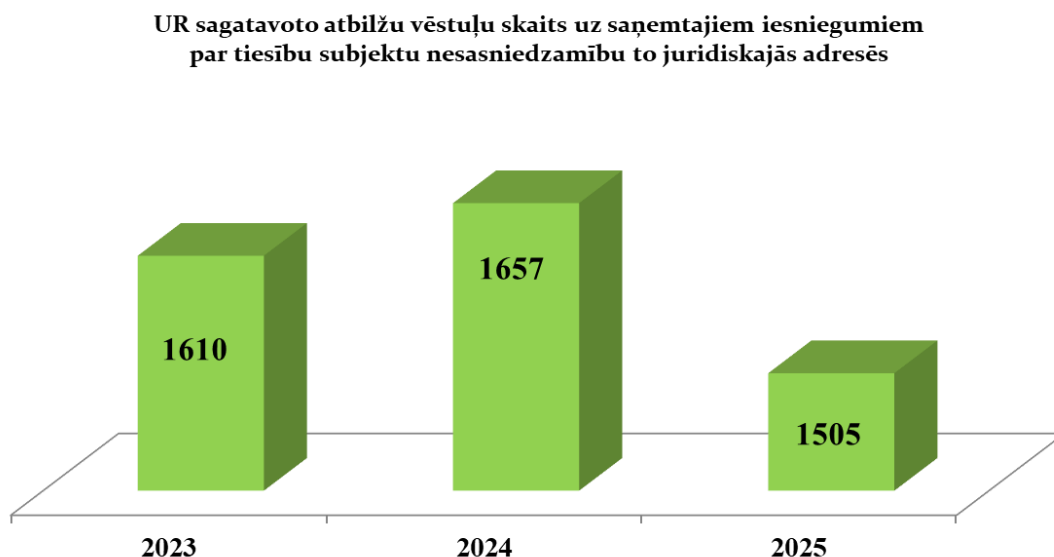
Personu (īpašnieku) tiesisko interešu aizsardzības mehānisma efektivitāte

[8] Pārbaudes lietas ietvaros Uzņēmumu reģistrs informēja, ka Komerclikumā noteiktā juridiskās adreses reģistrēšanas koncepcija ir balstīta uz godprātības principu. No Uzņēmumu reģistra perspektīvas juridiskā adrese ir korespondences saņemšanas vieta. Šīs koncepcijas īstenošanā problēmas saistās ar nodokļu normatīvo aktu prasībām, kur citstarp ir prasība par fizisku komersanta esamību attiecīgajā adresē.

[8.1] Praksē sūdzības no nekustamo īpašumu īpašniekiem ir dažāda rakstura - gan par to, ka komersanti reģistrēti bez atļaujas, gan par to, ka komersanti neatrodas juridiskajā adresē, gan par to, kur puses strīdas par uzņēmuma tiesībām atrasties adresē. Uzņēmumu reģistram “slogs” apstrādāt personu ziņojumus ir mazs, jo procesi (vēstuļu saturs u.c.) ir standartizēti.

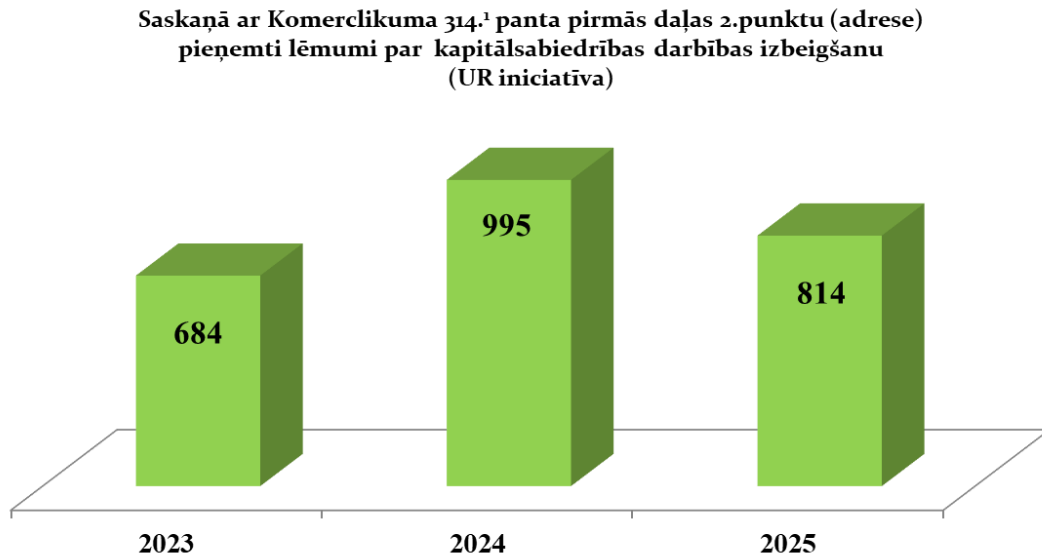
Apzinot problēmu, Uzņēmumu reģistrs ir sniedzis arī informāciju par tās apmēriem. Atbildot uz jautājumu – cik kopumā Uzņēmumu reģistrā ir saņemti iesniegumi (ziņojumi) par uzņēmuma neatrašanos juridiskajā adresē, t.sk. par juridiskām adresēm, kuras reģistrētas bez īpašnieka piekrišanas, Uzņēmumu reģistrs sniedza šādu informēju (sk. attēlā Nr. 1).

Attēls Nr. 1

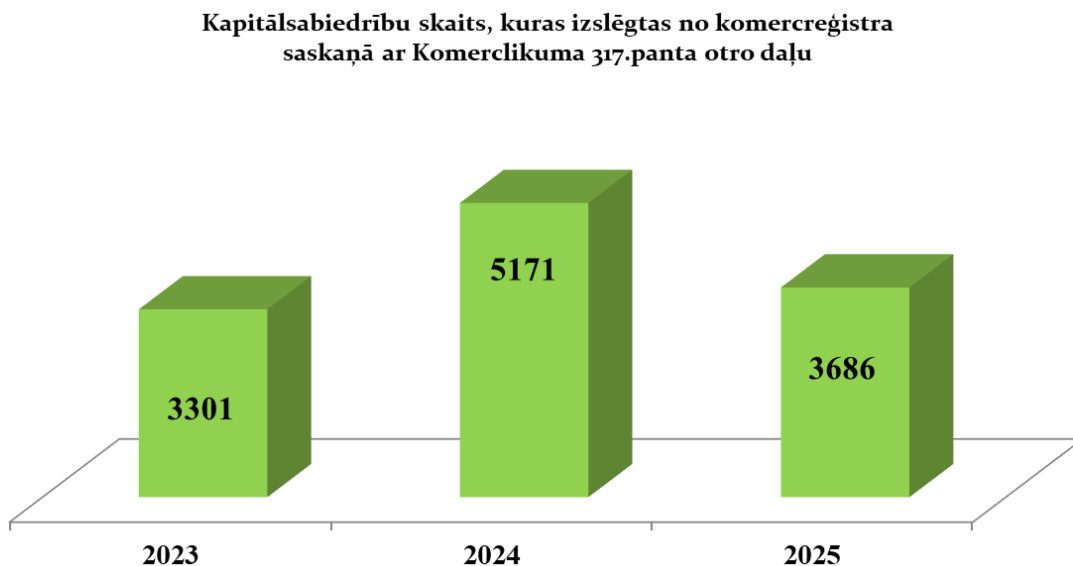
Pārbaudes lietā aktualizētā jautājuma kontekstā Uzņēmumu reģistrs informēja par pieņemtajiem lēmumiem par darbības izbeigšanu, pamatojoties uz iesniegumu par nesusniedzamību juridiskajā adresē, neatkarīgi no iesnieguma iesniedzēja statusa (sk. attēlā Nr. 2).

Attēls Nr. 2

Uzņēmumu reģistrs sniedza arī datus par visām kapitālsabiedrībām, kas vienkāršotās likvidācijas procesā ir izslēgtas no komercreģistra (sk. attēlu Nr. 3).

Attēls Nr. 3

[8.2] Rezumējot, jāsecina - lai arī Uzņēmumu reģistram nav datu, cik iesniegumi ir iesniegti no īpašniekiem, kas apgalvo, ka komersants juridisko adresi ir reģistrējis bez īpašnieka piekrišanas,

tomēr no sniegtās informācijas ir identificējams, ka aktualitāte ar komersantu nenasniedzamību juridiskajā adresē, t.sk. saistībā ar juridiskām adresēm, kuras reģistrētas bez īpašnieka piekrišanas, gadu no gada stabili saglabājas. Arī gadu no gada vidēji 20 % komersantu tiek izslēgti no komercreģistra vienkāršotās likvidācijas ietvaros saistībā ar nenasniedzamību juridiskajā adresē.

Atbilstoši Valsts policijas sniegtajai informācijai iesniegumu skaits par negodprātīgu juridisko adresu reģistrāciju nav konstants, bet pēdējos gados svārstās no aptuveni 5-20 iesniegumiem mēnesī. Ievērojot minēto un Uzņēmumu reģistra datus, ir pamats uzskatīt, ka provizoriski līdz 15 % no iesniegumiem sistēmiski ir tādi, kuros kompetentās iestādes saskata pirmšķietamu prettiesisku rīcību.

[8.3] Pārbaudes lietas ietvaros, tiekoties ar Finanšu ministriju un VID, tika noskaidrots, ka VID ir fiksētas apmēram 800 riska adreses. 2025. gadā 61 adrese tika ieļautas sarakstā un 17 izņemtas no tā. Ja adresē ir reģistrētas fiktīvas juridiskās adreses, tiek vērtēts, vai īpašniekam ļaut reģistrēt sava uzņēmuma juridisko adresi.

Tiesībsardzes vērtējums

Dzīvesvietas (īpašuma) adrese no privātās dzīves neaizskaramības tvēruma

[9] Satversmes 96. pants nosaka: "Ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību." Tiesu praksē ir atzīts, ka tiesības uz privāto dzīvi ietver visdažādāko indivīda tiesību spektru. Tās aizsargā indivīda fizisko un garīgo integritāti, godu un cieņu, **vārda un identitātes izmantošanu, personas datus un skar citus ar privāto dzīvi saistītus aspektus.** Tiesības uz privāto dzīvi nozīmē, ka indivīdam ir tiesības uz savu privāto telpu, tiesības dzīvot pēc sava prāta, saskaņā ar savu būtību un vēlmēm attīstīt un pilnveidot savu personību, **iespējami minimāli ciešot no valsts vai citu personu iejaukšanās.**⁸ Valstij indivīda tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ir maksimāli jāievēro un jāaizsargā, un **iejaukšanās attaisnojama tikai stingri noteiktos gadījumos, kad to prasa īpaši svarīgas sabiedrības intereses.**⁹

[9.1] Vērtējot aktualizēto problēmu no tiesību uz privātās dzīves aspekta, atzīstams, ka personas dzīvesvietas adrese, it īpaši, kas ir arī personas īpašums, ir viena no privātās dzīves šķautnēm. Personas dzīvesvietas adrese, t.i., vieta, kur persona ikdienā mīt, kur personai ir ierīkota sava privātā

⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005. gada 26. janvāra spriedums lietā [Nr. 2004-17-01](#). Sk. 10. punktu.

⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005. gada 26. janvāra spriedums lietā [Nr. 2004-17-01](#). Sk. 14.3. punktu.

telpa un kur persona dzīvo arī ģimenes dzīvi, ir daļa no personas identitātes un ar šo informāciju noteiktos apstākļos attiecīgā persona ir identificējama.

Reģistrējot komersanta juridisko adresi personas dzīvesvietā (īpašumā) bez atļaujas, personas dzīvesvietas adrese (īpašuma lokācija) kļūst publiskāka (pievienota vēl vienam publiskam reģistram) un tiek sasaistīta ar trešo personu un tās rīcības sekām. Ja personu noteiktos apstākļos var identificēt ar attiecīgo dzīvesvietas adresi (īpašumu), tad valstī izveidotā sistēma, kas pieļauj bez atļaujas reģistrēt juridisko adresi un tādējādi sasaistot personas dzīvesvietu ar trešās personas rīcību un tās sekām, pati par sevi ir atzīstama par tiesību uz privāto dzīvi ierobežojumu.

[9.2] Juridiskās adreses reģistrācija personas dzīvesvietas adresē (īpašumā) bez piekrišanas lielā mērā ir saistīts arī ar attiecīgās personas reputācijas risku. Proti, personas reputācija tieši un netieši var tikt ietekmēta ar šādas sistēmas pastāvēšanu. Seku iespējamība, kas var iestāties ar šādas pieejas īstenošanu ir plaša. Apzināt visas sfēras vienkopus nav iespējams sabiedrisko attiecību daudzveidības dēļ, tomēr vēršama uzmanība uz dažām acīmredzamām jomām, kas atklāj reputācijas riskus.

Piemēram, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 30. punkta "a" apakšpunkts nosaka, ka riska adrese citstarp ir nodokļu maksātāja adrese, ja Valsts ieņēmumu dienests ir konstatējis, ka ne nodokļu maksātāja juridiskajā adresē, ne reģistrētās struktūrvienības, ja tāda ir, adresē saimniecisko darbību nav iespējams veikt. Minētā panta 31. punkta "b" apakšpunkts paredz, ka riska persona citstarp ir fiziskā persona, kuras deklarētā dzīvesvietas adrese atbilst terminam riska adrese. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 34.³ panta sestā daļa paredz, ka Valsts ieņēmumu dienestam, konstatējot riska adreses kritērijus¹⁰, ir tiesības pieņemt lēmumu par nodokļu maksātāja adreses iekļaušanu riska adrešu sarakstā.

No minētajām tiesību normām izriet, ka jebkurai personai, kuras dzīvesvietā bez īpašnieka atļaujas tiek reģistrēta komersanta juridiskā adrese, kā sekas var būt iekļaušana riska personu un riska adrešu reģistrā, turklāt bez personas gribas.

Kā zināms "laba vai nevainojama reputācija" kā kritērijs tiek izmantots daudzviet, dibinot darba tiesiskās vai dienesta attiecības, vai arī iegūstot noteiktu statusu u.tml. Piemēram, Valsts ieņēmumu

¹⁰ [Likums "Par nodokļiem un nodevām"](#): Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 18.02.1995. 26; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. 13.04.1995. 7. Pieņemts: 02.02.1995. Stājas spēkā: 01.04.1995. Sk. šī likuma 1. panta 30. punktā minētos kritērijus.

dienesta likuma 6. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka par Valsts ieņēmumu dienesta ierēdni var būt persona, kas citstarp atbilst prasībai par nevainojamu reputāciju. Latvijas Republikas Advokatūras likuma 14. panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka par zvērinātiem advokātiem var uzņemt personas, kuras citstarp ir ar nevainojamu reputāciju u.c. Apzinoties šī kritērija “atvērto raksturu”¹¹, riska adreses un riska personas statuss citstarp iekļaujas šī jēdziena tvērumā, t.sk. reāli ietekmējot pakārtotas personas tiesiskās intereses.

Pārbaudes lietas ietvaros sarunā ar Finanšu ministrijas un Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvjiem tika norādīts, ka VID vērtē šādu lēmumu pieņemšanas nepieciešamību. Tomēr sistēmiski tas nemazina iespēju, ka personas adrese var būt iekļauta riska adrešu reģistrā, ko apliecina arī personas gadījums, kas publiski izgaismoja problēmu. Šis apstāklis ir atzīstams par tādu, kas var ietekmēt reputāciju. Tāpat ne mazākā mērā reputāciju var ietekmēt apstāklis, ka persona tiek iekļauta riska personu reģistrā.

Dzīvesvietas (īpašuma) adrese no īpašuma tiesību tvēruma

[10] Satversmes 105. pants nosaka: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.” Satversmes 105. pants paredz **visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju un neaprobežojas vienīgi ar īpašuma tiesībām**. Ar “tiesībām uz īpašumu” saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas, piemēram, īpašums (Civillikuma 927. panta izpratnē); ķīlas tiesības; servitūtu tiesības; autortiesības; tiesības uz izgudrojumiem un preču zīmēm; tiesības, kas izriet no kapitāla daļām un akcijām (kā arī citiem vērtspapīriem); saistībtiesiski prasījumi, kas pamatoti ar līgumu vai deliktu; koncesiju tiesības; tiesības (uz licences pamata) veikt komercdarbību u. c.¹² **Īpašnieka tiesības citstarp paredz arī to, ka īpašnieks var aizliegt visiem citiem ietekmēt viņa lietu, kā arī to lietot vai izmantot, kaut arī viņam pašam no tam nerastos nekāds zaudējums.**¹³

[10.1] Vērtējot aktualizēto problēmu no tiesību uz īpašumu aspekta, atzīstams, ka izvēlētajā modeļa ietvaros, reģistrējot komersanta juridisko adresi, nav paredzētas īpašniekam tiesības liegt viņa

¹¹ Sk. vairāk: Dārziņa, L. 2019. [Kas ir reputācija, un kādi ir tās kritēriji](#). LV portāls.

¹² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā [Nr. 2009-100-03](#). Sk. 8.2. punktu.

¹³ [Civillikuma](#): Latvijas Republikas likums. Valdības Vēstnesis, 20.02.1937. 41. Pieņemts: 20.02.1937. Stājas spēkā: 01.09.1992. Sk. 1039. pantu.

īpašumā (un/vai dzīvesvietā) attiecīgo reģistrāciju. Tā kā šāda iespēja īpašuma tiesību aizsardzībai attiecīgajā modelī nav, tad tas pats par sevi ir uzskatāms kā nozīmīgu trūkums.

[10.2] Kā jau tika minēts, tiesības uz īpašumu citstarp paredz tiesības veikt komercdarbību, gūstot no tās mantisku labumu. Viens no veidiem, kā aktualizētā problēma var ierobežot attiecīgās tiesības, ir Uzņēmumu reģistra lēmumi, kas pieņemti, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta pieņemto lēmumu par personas iekļaušanu riska personu vai riska adresu sarakstā. Piemēram, Uzņēmumu reģistrs, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta pieņemto lēmumu par personas iekļaušanu riska personu sarakstā, pieņem lēmumu par atteikumu izdarīt ierakstu komercreģistrā, ja iesniegts pieteikums par komercsabiedrības izpildinstitūcijas vai pārraudzības institūcijas locekļa, prokūrista, likvidatora vai personas, kura pilnvarota pārstāvēt ārvalsts komersantu darbībās, kas saistītas ar filiāli, iecelšanu un šī persona ir iekļauta riska personu sarakstā. Vai arī Uzņēmumu reģistrs, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta pieņemto lēmumu par personas iekļaušanu riska personu sarakstā, pieņem lēmumu par ieraksta komercreģistrā izdarīšanas atlikšanu, ja iesniegts pieteikums par komercsabiedrības ierakstīšanu komercreģistrā un tās pārstāvēttiesīgais biedrs, izpildinstitūcijas vai pārraudzības institūcijas loceklis vai prokūrists ir iekļauts riska personu sarakstā. Vai arī, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta pieņemto lēmumu par nodokļu maksātāja adreses iekļaušanu riska adresu sarakstā, Uzņēmumu reģistrs pieņem lēmumu atlikt ieraksta izdarīšanu komercreģistrā, ja iesniegts pieteikums par komersanta vai ārvalsts komersanta filiāles ierakstīšanu komercreģistrā vai pieteikums par izmaiņām komersanta vai ārvalsts komersanta filiāles juridiskajā adresē un attiecīgā komersanta vai ārvalsts komersanta filiāles adrese ir iekļauta riska adresu sarakstā.¹⁴

Minētie lēmumi no seku viedokļa ierobežo ne tikai īpašuma tiesības, bet var liegt tiesības nodarboties ar uzņēmējdarbību.

[10.3] Papildu tam gan pārbaudes lietas ietvaros, gan Tiesībsarga biroja praksē ir gadījumi, ka privātpersonas savā dzīvesvietā (īpašumā) reģistrē arī sava uzņēmuma juridisko adresi. Konstatējot, ka attiecīgajā adresē ir negodprātīgi reģistrētas citu uzņēmumu juridiskās adreses, nav izslēdzams, ka īpašnieka uzņēmumam var rasties tiesiskas sekas nodokļu jomā.

¹⁴ [Likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru"](#): Latvijas Republikas likums. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. 06.12.1990. 49. Diena. 01.12.1990. 3. Pieņemts: 20.11.1990. Stājās spēkā: 01.12.1990. Sk. arī citus gadījumus šī likuma s4.¹² pantā.

Piemēram, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.¹ panta 3.¹ daļa paredz, ka Valsts ieņēmumu dienestam, lai nodrošinātu nodokļu administrācijas pārbaudes rezultātā pieņemtā lēmuma, kā arī lēmuma par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu izpildi, ir tiesības piemērot vairākus izpildes nodrošinājuma līdzekļus¹⁵, ja nodokļu maksātājs ir pieteicis izmaiņu ierakstīšanu Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros un Valsts ieņēmumu dienests ir konstatējis citstarp kādu no šādiem apstākļiem: 1) nodokļu maksātāja adrese atbilst riska adresei; 2) komercreģistrā kā nodokļu maksātāja vienīgais dalībnieks vai vienīgā amatpersona ir norādīta riska persona.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 34.¹ panta ceturtās daļas 1. punkts nosaka, ka Valsts ieņēmumu dienests aptur nodokļu maksātāja saimniecisko darbību, pieņemot lēmumu piecu darbdienu laikā, bez brīdināšanas, ja konstatē kādu no likumā paredzētajiem pārkāpumiem¹⁶ un ja nodokļu maksātāja adrese atbilst riska adresei.

Tātad šī norma paredz VID imperatīvu pienākumu pieņemt lēmumu, ja ir konstatēti nopietni nodokļu pārkāpumi un vienlaikus riska adreses pazīmes. No nodokļu maksātāja tiesisko interešu perspektīvas šāda lēmuma sekas ir nopietns tiesību uz uzņēmējdarbību ierobežojums, īstermiņā, aizliedzot pildīt maksājumu saistības un veikt darījumus, kā arī aizliedzot citiem komersantiem sadarboties ar attiecīgo komersantu¹⁷, bet ilgtermiņā ierobežo iespēju gūt ekonomisku labumu. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar komercdarbības veikšanu, ietilpst Satversmes 105. panta pirmā teikuma tvērumā.¹⁸

Vienlaikus jāņem vērā, ka, nepastāvot riska adreses pazīmei, bet, pastāvot kādam no nodokļu pārkāpumiem, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 34.¹ panta pirmā, otrā un piektā daļa paredz

¹⁵ Izpildes nodrošinājuma līdzekļi: 1) parādnīkam piederošās kustamās mantas apķīlāšana; 2) prasības nodrošinājuma atzīmes (aizlieguma vai ķīlas atzīmes) ierakstīšana zemesgrāmatā, kuģu reģistrā vai citos īpašuma reģistros; 3) aizliegums parādnīkam veikt noteiktas darbības, kas vērstas uz izvairīšanos no nodokļu maksāšanas; 4) pie citas personas esošās parādnīkam piederošās mantas apķīlāšana; 5) aizlieguma atzīmes ierakstīšana komercreģistrā nodokļu maksātāja reorganizācijai, likvidācijai, amatpersonu un daļu īpašnieka maiņai.

¹⁶ [Likums "Par nodokļiem un nodevām"](#): Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 18.02.1995. 26; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. 13.04.1995. 7. Pieņemts: 02.02.1995. Stājas spēkā: 01.04.1995. Sk. šī likuma 34.¹ panta pirmo daļu. Minētā norma paredz nopietnu pārkāpumu konstatēšanu. Piemēram, nodokļu maksātājs nav samaksājis nokavētos nodokļu maksājumus, kas tiek piedzīti ar lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu, un Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā ir apstiprināts akts par piedziņas neiespējamību; nodokļu maksātājs nav novērsis pārkāpumus, kas bija par pamatu tā izslēgšanai no Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistra u.c.

¹⁷ [Likuma "Par nodokļiem un nodevām"](#): Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 18.02.1995. 26; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. 13.04.1995. 7. Pieņemts: 02.02.1995. Stājas spēkā: 01.04.1995. Sk. šī likuma 34.¹ panta devīto daļu.

¹⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014. gada 12. decembra spriedums lietā [Nr. 2013-21-03](#). Sk. 10.1. punktu.

saudzīgāku rīcību attiecībā uz nodokļu maksātāju, proti, VID rīcību paredz nodokļu maksātāja brīdināšanu par sekām, ja pārkāpums likumā noteiktā termiņā netiks novērsts.

Apzinoties, ka negodprātīgi reģistrēt juridisko adresi tehniski ir samērā viegli, proti, no valsts puses nepastāv tiesiskie "pārbaudes filtri" reģistrācijas brīdī (tik vien, ka reģistrācijas veicējam ir jāuzņemas atbildība par ziņu patiesumu), un, kā liecina pārbaudes lietā iegūtie dati par attiecīgo procesu sistemātiskumu, tad "iekļūšana" riska adrešu reģistrā ir vērtējama kā reāla varbūtība, kas savukārt noteiktos apstākļos var izraisīt negatīvas tiesiskās sekas kā attiecīgā īpašuma īpašniekam, tā attiecīgajā adresē tiesiski reģistrētam komersantam.

"Slogs" un interešu līdzsvarošana

[11] Satversmes 105. pants paredz gan tiesību uz īpašumu netraucētu īstenošanu, gan arī valsts iespēju sabiedrības interesēs ierobežot šīs tiesības. Tādējādi minētais pants, no vienas puses, ietver valsts pienākumu veicināt un atbalstīt tiesības uz īpašumu, proti, pieņemt tādus likumus, kas nodrošinātu šo tiesību aizsardzību, taču, no otras puses, dod valstij arī tiesības noteiktā apjomā un kārtībā iejaukties tiesību uz īpašumu izmantošanā.¹⁹

Eiropas Cilvēktiesību tiesas savā judikatūrā attiecībā uz Latvijai saistošo Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. protokola 1. pantu (īpašuma tiesību aizsardzība)²⁰ ir norādījusi, ka, vērtējot minētās normas pārkāpumu, ir jānoskaidro, vai valsts darbības vai bezdarbības dēļ attiecīgajai personai bija jāuzņemas nesamērīgs un pārmērīgs slogs. Izvērtējot atbildību šai prasībai, ir jāveic vispārēja attiecīgo interešu pārbaude, paturot prātā, ka Konvencijas mērķis ir aizsargāt tiesības, kas ir "praktiskas un efektīvas". Šajā kontekstā jāuzsver, ka nenoteiktība - neatkarīgi no tā, vai tā ir likumdošanas, administratīvā vai izriet no iestāžu piemērotās prakses - ir faktors, kas jāņem vērā, izvērtējot valsts rīcību. Patiešām, ja ir apdraudēts vispārējās intereses jautājums, valsts iestādēm ir pienākums rīkoties savlaicīgi, atbilstošā un konsekventā veidā.²¹

¹⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2021. gada 14. oktobra sprieduma lietā [Nr. 2021-03-03](#). Sk. 16.2. punktu.

²⁰ Eiropas Padome. [Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. protokols](#). Pieņemts: 04.11.1950. Stājas spēkā: 27.06.1997. Latvijas Vēstnesis. 13.06.1997. 143/144. Pievienošanās: 27.06.1997.

Šī protokola 1.pants paredz: "Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek publiskajās interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem.

Iepriekšminētie noteikumi neierobežo valsts tiesības pieņemt likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu."

²¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014. gada 6. jūlija spriedums lieta [Nr. 60642/08](#). Ališić un citi pret Bosniju un Hercegovinu, Horvātiju, Serbiju, Slovēniju un Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku. Sk. 108. punktu.

Savukārt no tiesību uz privāto dzīvi aspekta Satversmes tiesa ir atzinusi, ka **fiziskā persona, kas sabiedrībā nav atpazīstama, var pieprasīt īpašu savas privātās dzīves aizsardzību** (...).²²

[12] No Satversmes 96. panta izriet ne vien valsts pienākums atturēties no iejaukšanās privātajā dzīvē, bet arī valsts pienākums veikt šo tiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības. Šo pienākumu likumdevējs var izpildīt ar tādu normatīvo regulējumu, kas aizsargā personu privāto dzīvi un vienlaikus nodrošina līdzsvaru ar citu personu tiesībām.²³ Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas savā judikatūrā ir atzinusi, ka, lai gan 8. panta (tiesības uz privāto dzīvi) mērķis²⁴ būtībā ir aizsargāt indivīdu pret valsts iestāžu patvaļīgu iejaukšanos, tas ne tikai liek valstij atturēties no šādas iejaukšanās. Papildus šim galvenokārt negatīvajam pienākumam, privātās un ģimenes dzīves efektīvai ievērošanai var būt arī pozitīvi pienākumi. Šie pienākumi var ietvert pasākumu pieņemšanu, kuru mērķis ir nodrošināt privātās un ģimenes dzīves ievērošanu pat indivīdu savstarpējo attiecību jomā. Robežas starp valsts pozitīvajiem un negatīvajiem pienākumiem saskaņā ar 8. pantu nav precīzi definējamas. Tomēr piemērojamie principi ir līdzīgi. Jo īpaši abos gadījumos ir jāņem vērā taisnīgs līdzsvars starp konkurējošajām interesēm.²⁵

[13] Rezumējot konstatēto, atzīstams, ka **juridisko adrešu reģistrēšanas sistēma ir vērtējama kā “slogs” personai, kuras dzīvesvietā (īpašumā) juridiskā adrese ir reģistrēta bez atļaujas** un turklāt kura nav iesaistījies reģistrēšanas procesā. “Slogs” izpaužas gan kā nepieciešamība veikt administratīvas darbības, lai juridiskās adreses tiktu atsaistītas no dzīvesvietas (īpašuma) adreses (kas var būt ilglaicīgi, piemēram, ja uzņēmums uzsāk likvidācijas procesu, jāvērsas Uzņēmumu reģistrā vai tiesā, un finansiāli ietilpīgi, piemēram, ja jāpiesaista juridiskā palīdzība), gan kā vairāku juridisku seku iestāšanās risks. Būtiski atzīmēt, ka attiecīgais **“slogs” personai tiek uzlikts bez pašas personas iesaistes kā nosacīts īpašuma apgrūtinājums.**

Pat ja sabiedrības interesēs (birokrātijas mazināšana, konkurētspējas un godprātīgas uzņēmējdarbības vides uzlabošana u.c.) šādu ierobežojumu un “slogu” īpašniekiem valsts uzliek, tad

²² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2018. gada 11. oktobra spriedums lietā [Nr. 2017-30-01](#). Sk. 10.1. punktu.

²³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011. gada 20. oktobra spriedums lietā [Nr. 2010-72-01](#). Sk. 17.1. punktu.

²⁴ Eiropas Padome. [Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija](#). Pieņemts: 04.11.1950. Stājas spēkā: 27.06.1997. Latvijas Vēstnesis. 13.06.1997. 143/144. Pievienošanās: 27.06.1997.

Šīs konvencijas 8. panta 1. daļa nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību. Savukārt šī panta 2. daļa paredz, ka sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts drošības, sabiedriskās kārtības vai valsts labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai morāli, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.

²⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011. gada 3. novembra spriedums lieta [Nr. 57813/00](#). SH un citi pret Austriju. Sk. 87. punktu.

no cilvēktiesību viedokļa sistēmiski ir jāievieš tādi personas tiesību un interešu aizsardzības līdzekļi, kas pašai personai dod iespēju ietekmēt savu tiesību aizsardzību.

Šobrīd persona, kuras dzīvesvietā (īpašumā) ir negodprātīgi reģistrēta juridiskā adrese, savu tiesību un interešu aizsardzību var īstenot tikai pēc attiecīgā fakta. Valsts nav nodrošinājusi pietiekamus preventīvus līdzekļus, lai persona varētu iestāties par savu tiesību un interešu aizsardzību pirms attiecīgā fakta.

[14] Saskatu vairākus risinājumus dažādo interešu līdzsvarošanai.

[14.1] Ieviest “divpusējās apstiprināšanas” modeli pēc e-CSDD parauga. Proti, CSDD pakalpojumā īpašnieka maiņa notiek tikai tad, ja pircējs izdara atzīmi un pārdevējs to apstiprina 5 dienu laikā. Īpašuma tiesības pāriet tikai pēc pārdevēja apstiprinājuma.²⁶

Saskatu analogisku risinājumu iespējamību juridiskajās adreses reģistrācijai. Proti, juridiskās persona pārstāvis iesniedz Uzņēmumu reģistrā pieteikumu par juridiskās adreses reģistrāciju konkrētā īpašumā; datu sistēma automātiski nosūta paziņojumu nekustamā īpašuma īpašniekam (e-adrese, www.latvija.lv u.tml.) ar lūgumu apstiprināt vai noraidīt juridiskās adreses reģistrāciju; ja īpašnieks, piemēram, 5 dienu laikā neapstiprina, attiecīgās juridiskās adreses reģistrācija nav akceptējama.

Šāda risinājuma ieguvums ir, ka juridiskā adrese nevar tikt reģistrēta bez īpašnieka ziņas un ka attiecīgo piekrišanu ir iespējams īstenot, izmantojot ātrus digitālos risinājumus, kas nemazina komersantu reģistrācijas un citu izmaiņu efektivitāti un vienlaikus nodrošina līdzsvaru ar īpašnieka interesēm.

[14.2] Lai veicinātu īpašnieku intereses, galvenokārt nodrošinot iespēju pašiem lemt par sava īpašuma izmantošanu, kā risinājums ir ieviešamas nekustamā īpašuma īpašniekam tiesības izdarīt elektronisku atzīmi Nekustamo īpašumu valsts kadastra informācijas sistēmā vai, piemēram, adrešu reģistrā par aizliegumu īpašumā reģistrēt komersanta juridisko adresi, nodrošinot šo pakalpojuma īstenošanas iespējas, piemēram, portālā www.latvija.lv.

Šis risinājums Ministru kabineta 2018. gada 4.septembra informatīvajā ziņojumā “Par komersantu juridisko adrešu regulējumu” tika noraidīts, jo tas prasa finanšu resursu ieguldījumu un efektīvi neaizsargā nekustamā īpašuma īpašnieku (īpašniekam ir jābūt aktīvam savu interešu aizsardzībā,

²⁶ Ceļu satiksmes un drošības direkcija. Īpašnieka maiņa. <https://www.csdd.lv/ipasnieka-maina/elektroniski-e-csdd-noformeta-ipasnieka-maina> (aplūkots 14.05.2026.).

t.sk. vēršoties iestādes).²⁷ Šādam viedoklim nepiekrītu, jo situācijā, kad personai vispār nav preventīvas iespējas savu tiesību un interešu aizsardzībai pirms juridiskās adreses reģistrācijas, tad tiesības izdarīt elektronisku atzīmi Nekustamo īpašumu valsts kadastra informācijas sistēmā vai kādā citā reģistrā no civiltiesību viedokļa ir uzskatāms par praktisku un efektīvu personas tiesību aizsardzības līdzekli. Finansiālo ieguldījumu “nasta” pati par sevi nav pietiekams attaisnojums, lai nenodrošinātu civiltiesību ievērošanu minimālā apmērā.²⁸ Konkrētajā gadījumā minimālā īpašnieka tiesību aizsardzības prasība ir iespēja pašam lemt par juridiskās adreses reģistrēšanu savā īpašumā.

[14.3] Pārbaudes lietā analizētajai problēmai līdzīga problēma ir identificēta arī dzīvesvietas deklarēšanas jomā. Tās risināšanai ir sagatavoti grozījumi Dzīvesvietas deklarēšanas likumā²⁹, kas paredz nekustamā īpašuma īpašnieka automātisku informēšanu, nosūtot uz oficiālo elektronisko adresi, gadījumos, kad viņa īpašumā tiek deklarēta fiziskas personas dzīvesvieta. Uzskatu, ka līdzīgu pieeju ir iespējams ieviest arī juridisko personu reģistrācijas regulējumā, proti, paredzot, ka gadījumā, ja juridiskā persona reģistrē savu juridisko adresi konkrētā nekustamajā īpašumā, attiecīgā nekustamā īpašuma īpašniekam tiek nosūtīts informatīvs paziņojums par šo faktu. Šāds paziņojums nodrošinātu īpašniekam iespēju savlaicīgi uzzināt par sava īpašuma izmantošanu komersanta vajadzībām un, ja nepieciešams, izmantot normatīvajos aktos paredzētos tiesiskās aizsardzības līdzekļus. Atbilstoši pārbaudes lietas ietvaros saņemtajai informācijai no tehniskā viedokļa šāds risinājums būtu īstenojams, nodrošinot datu apmaiņu starp Uzņēmumu reģistru, valsts vienoto datorizēto zemesgrāmatu un fizisko personu reģistru.

[14.4] Publiskajā telpā ir izskanējis arī Tieslietu ministrijas priekšlikums paātrināt vienkāršotās likvidācijas procedūru.³⁰

[15] Minēto risinājumu kontekstā būtiski uzsvērt, ka juridiskās adreses reģistrēšanas sistēmas ietvaros “slogs” ir ne tikai personām, kuru dzīvesvietā negodprātīgi ir reģistrētas juridiskās adreses, bet arī Valsts policijai, kurai nākas izmeklēt pēc būtības neatklājamas lietas. Jebkurš no minētajiem risinājumiem atsevišķi un tie kopumā, “kopsolī” ar sabiedrības informēšanu par iespējām preventīvi

²⁷ Latvijas Republikas Ministru kabinets. Ministru kabineta 2018. gada 4.septembra Informatīvais ziņojums “Par komersantu juridisko adrešu regulējumu” (nav publicēts). Sk. 16., 17. lpp.

²⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2018. gada 15. maija spriedums lietā [Nr. 2017-15-01](#). Salīdzinājumam sk. 21.2.punktu.

²⁹ Latvijas Republikas Saeima. Likumprojekts “Grozījumi Dzīvesvietas deklarēšanas likumā” ([Nr. 1096/Lp14](#)). Tiesībsardzes atzinuma tapšanas laikā likumprojekts pieņemts 2. lasījumā. Sk. 9. panta izmaiņas.

³⁰ LTV1 18.01.2026. raidījums “De Facto”. <https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/370461/zimju-valoda-de-facto-robezas-stiprinasana-un-firmu-registresana-svesa-dzivokli>. Sk., sakot ar 32. min. 31. sek. (aplūkots 14.05.2026.).

aizsargāt savas tiesības, samazinās arī “slogu” Valsts policijas darbā. Pārbaudes lietas ietvaros no Valsts policijas iegūtā informācija attiecīgo secinājumus arī apliecina.

Tiesībsardzes rekomendācijas

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 12. panta 8. punktu, iesaku **līdz 2027.gada 1. janvārim** juridisko adrešu reģistrācijas procesā kompleksi izstrādāt un ieviest mehānismus, kuru ietvaros personām, kuru dzīvesvietā (īpašumā) tiek reģistrēta juridiskā adrese, būtu iespēja pienācīgi, t.sk. pirms reģistrācijas fakta, aizsargāt savas īpašuma tiesības un tiesības uz privāto dzīvi.

Tiesībsardze

Karina Palkova